

Sygn. akt IV Ca 1552/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 stycznia 2015 r.

Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie IV Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący: SSO Marcin Łochowski

po rozpoznaniu w dniu 28 stycznia 2015 r. w Warszawie

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa m.(...) W. – Zarządu (...)

przeciwko A. J.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda od wyroku Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi-Północ w W. z dnia 25 lipca 2014 r., sygn. akt I C 494/14

uchyla zaskarżony wyrok, znosi postępowanie w całości i przekazuje sprawę Sądowi Rejonowemu dla Warszawy Pragi-Północ w W. do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach procesu w instancji odwoławczej.

Sygn. akt IV Ca 1552/14

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy ustalił i zważył, co następuje:

Apelacja powoda jest zasadna, niezależnie od podniesionych w niej zarzutów.

W pierwszej kolejności wymaga podkreślenia, że Sąd Okręgowy w pełni podziela ustalenia faktyczne Sądu Rejonowego, szczegółowo opisane w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku (k.64) i przyjmuje je za własne. Nie można jedynie zgodzić się z ustaleniami Sądu I instancji co do niewykonania umowy przewozu.

Należy przy tym zauważyć, że zgodnie z art. 378 § 1 k.p.c. sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę w granicach apelacji; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod uwagę nieważność postępowania. Natomiast, stosownie do treści art. 379 pkt 5 k.p.c. nieważność postępowania zachodzi, jeżeli strona została pozbawiona możliwości obrony swych praw.

W niniejszej sprawie czynności procesowe w imieniu pozwanej były podejmowane przez przedstawiciela ustawowego – ustanowioną rodziną zastępczą – M. J. (k.12). Trzeba zatem rozważyć, czy osoba ta była uprawniona do dokonywania czynności procesowych w imieniu pozwanej. Ocena ta jest z kolei uzależniona od tego, czy pozwana ma w niniejszej sprawie zdolność procesową, czyli zdolność do podejmowania czynności procesowych (art. 65 k.p.c.).

Osoba fizyczna może mieć pełną (art. 65 § 1 k.p.c.) lub ograniczoną zdolność procesową (art. 65 § 2 k.p.c.). Może być również tej zdolności pozbawiona (art. 66 k.p.c.).

Zgodnie z art. 65 § 2 k.p.c. osoba fizyczna ograniczona w zdolności do czynności prawnych ma zdolność procesową w sprawach wynikających z czynności prawnych, których może dokonywać samodzielnie. Zakres zdolności procesowej, tj. zakres spraw, w których osoba taka może działać samodzielnie określa m.in. art. 20 k.c. Przepis ten stanowi, że osoba ograniczona w zdolności do czynności prawnych (a więc m.in. małoletni, który ukończył lat 13 – art. 15 k.c.) może bez zgody przedstawiciela ustawowego zawierać umowy należące do umów powszechnie zawieranych w drobnych bieżących sprawach życia codziennego. Tym samym, małoletni, który ukończył lat 13 ma zdolność procesową w sprawach wynikających z czynności prawnych wskazanych w art. 20 k.c., skoro czynności te mogą być dokonywane przez niego samodzielnie – bez zgody przedstawiciela ustawowego.

Należy zatem stwierdzić, iż w przypadku gdy przepis ustawy wyraźnie wskazuje, iż dany podmiot (osoba ograniczona w zdolności do czynności prawnych) posiada zdolność procesową, choćby była ona ograniczona do określonej kategorii spraw, oznacza to, iż przyznane podmiotowi uprawnienie ma charakter pełny i obejmuje uprawnienie do występowania w procesie jako strona w pełnym zakresie, poprzez dokonywanie wszelkich czynności procesowych.

Prawo procesowe nie przewiduje możliwości zastępstwa osób posiadających zdolność procesową w innej postaci aniżeli pełnomocnictwo procesowe.

W niniejszej sprawie pozwana A. J. w chwili wytoczenia powództwa była osobą małoletnią w wieku ok. 13 lat 6 miesięcy. Należy zgodzić się z Sądem Rejonowym, że dochodzone w sprawie roszczenie wynika niewątpliwie z umowy należącej do umów powszechnie zawieranych w drobnych, bieżących sprawach życia codziennego. Pozwana mogłaby taką umowę zawrzeć samodzielnie, co oznacza, że w sprawie nie powinna być reprezentowana przez przedstawiciela ustawowego. Skoro bowiem pozwana ma w postępowaniu zdolność procesową – wyłącza to udział jej przedstawiciela ustawowego.

Należy przy tym podkreślić, że dla oceny zdolności procesowej decydujące znaczenie ma stan rzeczy istniejący w trakcie postępowania. Innymi słowy, konieczne jest ustalenie, czy sprawa wynika z czynności prawnej, którą strona procesu mogłaby, na chwilę przeprowadzania oceny, dokonać samodzielnie. W konsekwencji, istotne znaczenia z tego punktu widzenia ma charakter czynności i wiek danej osoby w trakcie trwania procesu, a nie w chwili dokonywania czynności materialnoprawnej. Podobnie dla oceny zdolności procesowej osoby pełnoletniej w chwili wszczęcia procesu, decydujące znaczenie ma wiek tej osoby w toku postępowania, a nie fakt, że czynność prawna, z której wynika spór została dokonana przez tę osobę przed ukończeniem 13 roku życia.

W konsekwencji, w toku całego postępowania pozwana została pozbawiona możliwości obrony swych praw, skoro nie doręczono jej odpisu nakazu zapłaty, pozwu, ani nie zawiadomiono o terminie rozprawy. Zatem postępowanie w niniejszej sprawie jest dotknięte nieważnością (art. 379 pkt 5 k.p.c.).

Dlatego też, Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 2 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok, zniósł postępowanie w całości i przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu dla Warszawy Pragi-Północ w W. do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi na podstawie art. 108 § 2 k.p.c. rozstrzygnięcie o kosztach procesu w instancji odwoławczej.

Należy nadto zauważyć, iż zastosowanie w niniejszej sprawie art. 14 § 2 k.c. budzi poważne wątpliwości. Sąd Rejonowy uznał bowiem, że na ma podstaw do przyjęcia, że umowa przewozu została wykonana, a nadto, iż – z uwagi na wysokość opłaty dodatkowej – umowa ta prowadzi do rażącego pokrzywdzenia pozwanej (k.67-68).

Po pierwsze, należy zwrócić uwagę, że ustalenia dotyczące niewykonania umowy zostały poczynione z naruszeniem art. 321 § 1 k.p.c. Trzeba pamiętać, że to strony decydują o granicach stanu faktycznego, który jest przedmiotem ustaleń sądu. Oczywiście, zdecydowanie większą rolę ma w tym zakresie powód, który już w pozwie ma obowiązek „przytoczyć okoliczności faktyczne, uzasadniające żądanie” (art. 187 § 1 pkt 2 k.p.c.). Fakty przytoczone przez obie strony wyznaczają więc granice, w jakich może poruszać się sąd przy konstruowaniu stanu faktycznego, będącego podstawą rozstrzygnięcia. Innymi słowy, sąd nie może brać pod rozwagę faktów, które nie zostały przytoczone przez żadną ze stron (por. K.Piasecki w: K.p.c. Komentarz. Tom I, Warszawa 2001, s.1180, t.3). Jest to wyraz zasady

określonej w art. 321 § 1 k.p.c., zgodnie, z którą sąd orzeka w granicach żądania, w tym także w granicach podstawy faktycznej przytoczonej przez powoda. Należy podzielić pogląd, że „sąd nie jest uprawniony konstruować na podstawie postępowania dowodowego pewnego stanu faktycznego, który by jego zdaniem ewentualnie mógł uzasadniać jakieś żądanie, mimo że żadna ze stron nie opierała swoich żądań na takim stanie rzeczy” (tak Sąd Najwyższy w orzeczeniu z dnia 30 stycznia 1948 r., C.III. 1128/47, Przegląd Notarialny nr 9-10 z 1948 r., s.314).

W tym kontekście, trzeba zauważyć, że żadna ze stron nie twierdziła, iż umowa łącząca strony nie została wykonana. Sąd Rejonowy naruszył zatem art. 229 k.p.c. oraz art. 321 § 1 k.p.c. ustalając, że umowa nie została wykonana, mimo że żadna ze stron nie twierdziła, iż taka sytuacja miała miejsce.

Po drugie, ocena, czy umowa zawarta przez osobę poniżej 13 roku życia prowadzi do rażącego pokrzywdzenia małoletniego powinna być dokonywana w oparciu o analizę treści umowy i wynikających z niej wzajemnych świadczeń. Nie chodzi tu o analizę wszelkich możliwych skutków takiego zdarzenia, np. wysokości odszkodowania za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania, czy też wysokość kary umownej lub ustawowej (opłaty dodatkowej) itp. Zdaniem Sądu Okręgowego, w typowej umowie przewozu środkami komunikacji publicznej na terenie miasta trudno dostrzec się pokrzywdzenia małoletniego.

Uszło jednak uwadze Sądu Rejonowego, że w świetle treści art. 14 § 2 k.c. umowa zawarta przez osobę niemającą zdolności do czynności prawnych jest ważna tylko w wypadku jej wykonania. Konieczne jest zatem rozważenie, czy mimo niespełnienia świadczenia wzajemnego przez pozwaną, umowa przewozu została wykonana w rozumieniu art. 14 § 2 k.c.

Te argumenty wskazują na konieczność bardziej wnikliwej analizy treści art. 14 § 2 k.c. przy ponownym rozpoznawaniu sprawy.

Wobec powyższego Sąd Okręgowy orzekł, jak w sentencji.